

'Sportdorpen': Leefbare dorpen door een beter sportaanbod?

Dirk van Erp
S2231735
Sociale Geografie en Planologie
Faculteit Ruimtelijke Wetenschappen
Rijksuniversiteit Groningen

Begeleider: G. van Campenhout

07-02-2016

rijksuniversiteit
 groningen

Samenvatting

De meerderheid van de gemeenten in de provincie Groningen heeft te maken met sterke bevolkingsafname. Deze krimp heeft verschillende gevolgen voor een gebied. Zo kan bijvoorbeeld het niveau van voorzieningen afnemen. Ook sportvoorzieningen ondervinden de gevolgen van krimp: door een afnemend aantal leden moeten steeds meer verenigingen de deuren sluiten. Dit kan nadelige gevolgen hebben voor de leefbaarheid van een gebied.

Een tijd geleden is het initiatief 'sportdorpen' gelanceerd. 'Sportdorpen' zijn dorpen waar een vernieuwend en laagdrempelig sportaanbod voor een toename van de sportdeelname moet zorgen. Het streven is een verbetering van de leefbaarheid van een dorp. Dit onderzoek richt zich op 'sportdorpen'. De hoofdvraag luidt: **Hoe beïnvloedt de invoering van 'sportdorpen' de leefbaarheid van dorpen in krimpgebieden?** Door middel van een kwantitatief onderzoek zijn data verzameld in Blijham, één van de eerste 'sportdorpen', gelegen in de krimpgemeente Bellingwedde.

Leefbaarheid is een ingewikkeld concept waar vele factoren invloed op hebben. Dit onderzoek richt zich vooral op de invloed van het concept 'sportdorpen' op het voorzieningenniveau (sportaanbod) en op de sociale relaties (sportdeelname) in Blijham. De respondenten geven aan dat zowel het sportaanbod als de sportdeelname sinds de invoering van 'sportdorpen' zijn verbeterd. Deze twee factoren hebben volgens de literatuur invloed op de leefbaarheid. Daarnaast geven ze aan dat Blijham sinds de aanwijzing als 'sportdorp' een prettiger dorp is om te wonen. Uit de resultaten kan worden geconcludeerd dat 'sportdorpen' mogelijk een positieve invloed op de leefbaarheid van een dorp in een krimpgebied kan hebben. Echter, omdat leefbaarheid een complex begrip is, bestaat er winig zekerheid geeft over de uitkomsten van onderzoek naar leefbaarheid. Dit betekent dat de vernomen toename van leefbaarheid mogelijk niet uitsluitend aan 'sportdorpen' te danken is.

Inhoudsopgave

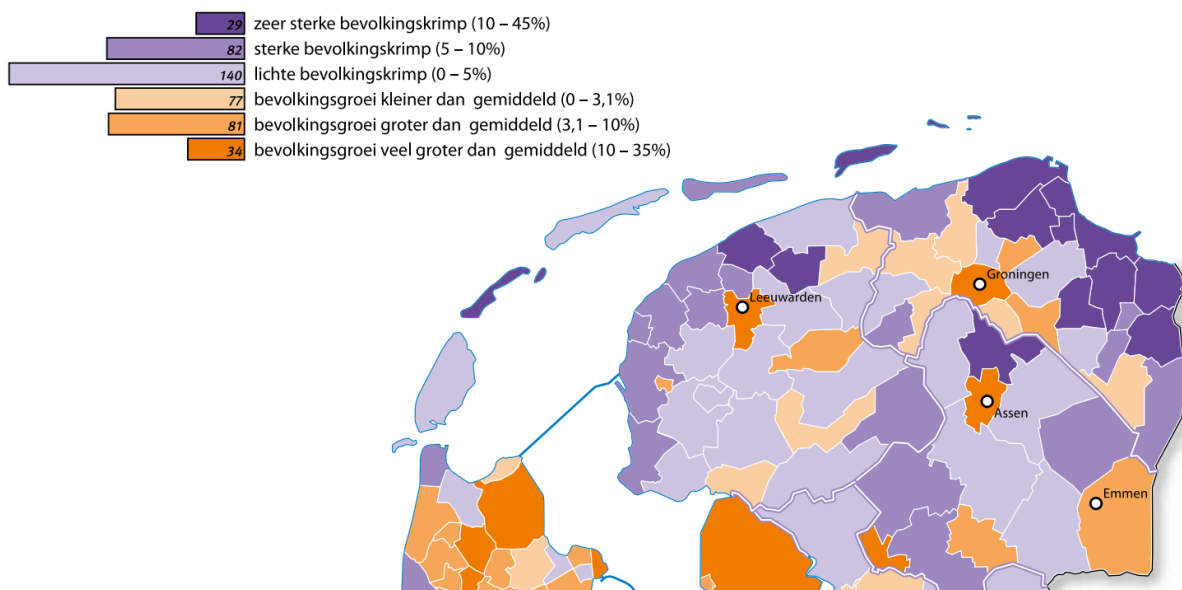
Samenvatting	2
Inleiding	4
- Aanleiding	4
- Probleemstelling	5
- Leeswijzer	6
Theoretisch kader	7
- Leefbaarheid	7
- Sportdorpen en de leefbaarheid	9
- Conceptueel model	10
Methodologie	11
- Methode van dataverzameling	11
- Locatie en verloop van dataverzameling	11
- Opbouw van de enquête	12
- Methode van dataverwerking	12
- Ethische overwegingen	13
Resultaten	14
- Kwaliteit van de data	14
- 'Sportdorpen en het sportaanbod in Blijham	15
- 'Sportdorpen en de sportdeelname in Blijham	17
- 'Sportdorpen en Blijham als prettige woonplaats	18
Conclusie	19
Literatuurlijst	21
Bijlage	22
- Instrument voor dataverzameling	22

Inleiding

1.1 Aanleiding

Hoewel de bevolking van Nederland de komende decennia nog toe zal nemen, is dit voor sommige gebieden in Nederland niet het geval. In sommige gemeenten van de provincie Groningen is er sprake van demografische krimp (De Bruijne, 2010). Demografische krimp betreft een afname van het aantal inwoners van een gebied (Planbureau voor de Leefomgeving (PBL), 2010). Er zijn echter meer soorten krimp te onderscheiden: een afname van het aantal inwoners, een afname van het aantal huishoudens of een afname van de potentiële beroepsbevolking. Een afname van de potentiële beroepsbevolking wordt ook wel vergrijzing genoemd, en betreft een afname van het aantal 20 tot 65 jarigen in een gebied (PBL, 2010).

Voor dit onderzoek is het gebied Noordoost Groningen van belang. Het aantal huishoudens neemt hier, dankzij de toename van één- en tweepersoonshuishoudens, nog niet af. Deze regio kent echter wel een sterk afnemend aantal inwoners en een afnemende potentiële beroepsbevolking, en dit zal zich in de toekomst voortzetten (PBL, 2010). In figuur 1 zijn deze ontwikkelingen in kaart gebracht. Hier is te zien dat meer dan de helft van de gemeenten in Noordoost Groningen in meer of mindere mate te maken heeft met demografische krimp. Het gaat hierbij in het bijzonder om de gemeenten Eemsmond, Loppersum, Delfzijl, Appingedam, Oldambt, Bellingwedde en Menterwolde (de donkerpaars gekleurde vlakken).

Figuur 1: Procentuele groei en krimp van de bevolking per gemeente van 2008 tot 2025.

(Bron: VROM, 2009)

Deze structurele krimp heeft verschillende gevolgen voor een gebied. Wanneer het inwoneraantal van een gebied terugloopt en de bevolkingssamenstelling verandert, verandert hiermee bijvoorbeeld de vraag naar bepaalde goederen en diensten (PBL, 2011). Dit betreft ook de vraag naar voorzieningen. Van de drie soorten krimp (afname inwoneraantal, afname huishoudens en vergrijzing) heeft een afname het aantal inwoners, wat in de provincie Groningen in hoge mate

voorkomt, de grootste impact op het voorzieningsniveau (PBL, 2013). Het draagvlak van voorzieningen in een gemeenschap wordt namelijk direct beïnvloed door bevolkingsafname (VROM, 2009); voorzieningen zullen verdwijnen wanneer de bevolking krimpt omdat een bepaalde drempelwaarde niet meer wordt gehaald. Dit betekent vervolgens dat gebruik van bepaalde voorzieningen niet meer mogelijk is, of dat een langere afstand afgelegd moet worden om deze voorzieningen te kunnen gebruiken (Leidemeijer et al., 2011). Op deze manier staan ook sportvoorzieningen onder druk. Een afname van het aantal jongeren door vergrijzing en bevolkingsafname betekent minder nieuwe lidmaatschappen bij sportverenigingen, met als effect een geringere vraag naar sportvoorzieningen. (PBL, 2013). Ook de vraag naar bijvoorbeeld speeltuinen en zwembaden neemt af. Een teruglopend aantal voorzieningen heeft vervolgens invloed op de leefbaarheid van een gebied (Dijkstal & Mans, 2009).

Sportieve activiteiten zijn positief gekoppeld aan gezondheid en prestaties (Boonstra & Hermens, 2011), maar hebben ook een belangrijke sociale functie. Sportvoorzieningen zijn namelijk niet alleen plekken waar mensen aan hun bewegingsbehoefte kunnen voldoen, maar ook plekken waar sporters contacten leggen met andere dorpsbewoners (Boonstra & Hermens, 2011). Deze sociale relaties spelen een belangrijke rol bij de leefbaarheid van een gemeenschap. Wanneer sportvoorzieningen verdwijnen, verdwijnt ook een mogelijkheid voor sociale interactie.

Vanuit 'Huis voor de Sport Groningen' (HVDSG) is enige tijd geleden het initiatief 'sportdorpen' gelanceerd. Een 'sportdorp' is een vitale kern of buurt waar een vernieuwend en laagdrempelig sportaanbod voor een toename van de sportdeelname moet zorgen (HVDSG, 2016). Het primaire doel is het vergroten van de leefbaarheid van een dorp of gemeenschap door zoveel mogelijk inwoners bij de sportieve activiteiten te betrekken. Onder begeleiding van een coördinator wordt gewerkt aan samenwerkingsverbanden tussen verenigingen en lokale partijen om beter en efficiënter aan de vraag van de bevolking te kunnen voldoen en het besturen van verenigingen makkelijker te maken. De binding tussen individu en vereniging wordt gekenmerkt door een flexibel en open lidmaatschap om zoveel mogelijk drempels weg te nemen. Er zijn 51 'sportdorpen' in Nederland, waarvan 16 in de provincie Groningen (HVDSG, 2016). Van deze 16 'sportdorpen' liggen er 6 in gebieden met sterke demografische krimp. Het is interessant om te onderzoeken of de aanwijzing als 'sportdorp' invloed heeft op de leefbaarheid van dergelijke dorpen.

1.2 Probleemstelling:

Het initiatief 'sportdorpen' heeft als primaire doel het verbeteren van de leefbaarheid van een dorp. Het is interessant om te onderzoeken of 'sportdorpen' inderdaad een positieve invloed op de leefbaarheid van een dorp kunnen hebben.

De hoofdvraag van dit onderzoek luidt dan ook:

- ***Hoe beïnvloedt de invoering van 'sportdorpen' de leefbaarheid van dorpen in krimpgebieden?***

Door middel van de volgende deelvragen wordt gepoogd een antwoord op deze hoofdvraag te geven:

- *Hoe goed is het sportaanbod in Blijham, en is dit aanbod sinds de aanwijzing als 'sportdorp' verbeterd?*
- *Heeft de aanwijzing als 'sportdorp' een positieve invloed gehad op de deelname aan sportieve activiteiten in Blijham?*
- *Hoe prettig vinden de dorpsbewoners het wonen in Blijham, en heeft de aanwijzing als 'sportdorp' hier een positieve invloed op gehad?*

1.3 Leeswijzer:

In het theoretisch kader zal de voor dit onderwerp relevante wetenschappelijke literatuur uiteengezet worden. Eerst zal het concept 'leefbaarheid' uiteengezet worden: wat is leefbaarheid, en wat zijn factoren die de leefbaarheid bepalen. Vervolgens wordt aan de hand van deze factoren besproken hoe sportdorpen de leefbaarheid zouden kunnen beïnvloeden. Het theoretisch kader zal visueel weergegeven worden in het conceptueel model.

Vervolgens zal de methodologie van het onderzoek behandeld worden. Er wordt uitgelegd hoe data zijn verzameld, waar deze data zijn verzameld en waarom dit op deze manier is gedaan. Ook zal alvast behandeld worden op welke manier de data antwoord zullen kunnen geven op de deelvragen en de hoofdvraag. Daarnaast wordt de keuze voor de verschillende statistische toetsen belicht, en worden de ethische aspecten van het onderzoek overwogen.

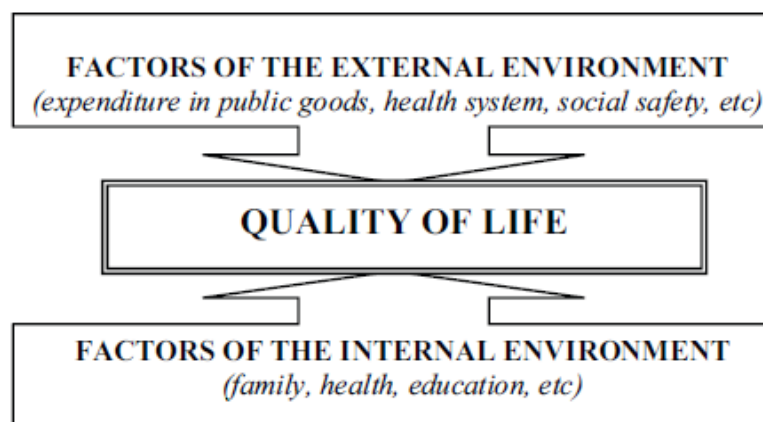
In het hoofdstuk 'resultaten' zullen uitspraken over de data gedaan worden aan de hand van de deelvragen en de eerder besproken theoriën over de leefbaarheid. Afsluitend zal in de conclusie een antwoord op de hoofdvraag gegeven worden, en zullen er vervolgens aanbevelingen voor vervolgonderzoek worden gedaan.

Theoretisch kader

2.1 Leefbaarheid

Zoals eerder genoemd, is het doel van het initiatief 'sportdorpen' het verbeteren van de leefbaarheid. Het begrip leefbaarheid is echter complex, en er bestaat geen eenduidige wetenschappelijke definitie van (Leidelmeijer & Van Kamp, 2004; Pukeliene en Starkauskiene, 2011). Een andere term die ook veel naar voren komt is 'kwaliteit van leven'. Leefbaarheid en kwaliteit van leven worden vaak door elkaar gebruikt. Ze verwijzen beide naar de manier waarop mens en omgeving zich tot elkaar verhouden (Leidelmeier & Van Kamp, 2004), maar verschillen in de manier waarop ze deze relatie beschouwen. Bij 'leefbaarheid' staat de omgeving centraal: bezit de omgeving de voorwaarden voor een goed leven? Bij 'kwaliteit van leven' staat de mens centraal: hoe goed leven de mensen in een gebied? Op deze manier vormen 'leefbaarheid' en 'kwaliteit van leven' de keerzijden van dezelfde medaille: samen bepalen ze de 'match' tussen mens en omgeving (Leidelmeijer & Van Kamp, 2004). In dit onderzoek zal geen verder onderscheid tussen leefbaarheid en kwaliteit van leven gemaakt worden, omdat het voor dit onderzoek niet van belang is te discrimineren tussen een omgevingsgerichte of een mensgerichte benadering. De term 'leefbaarheid' zal in dit onderzoek gebruikt worden om naar het totaalplaatje van een leefbare omgeving te verwijzen. Daarnaast is 'leefbaarheid' de term die binnen door 'sportdorpen' gehanteerd wordt, en is het voor het overzicht handig om dezelfde term te blijven gebruiken.

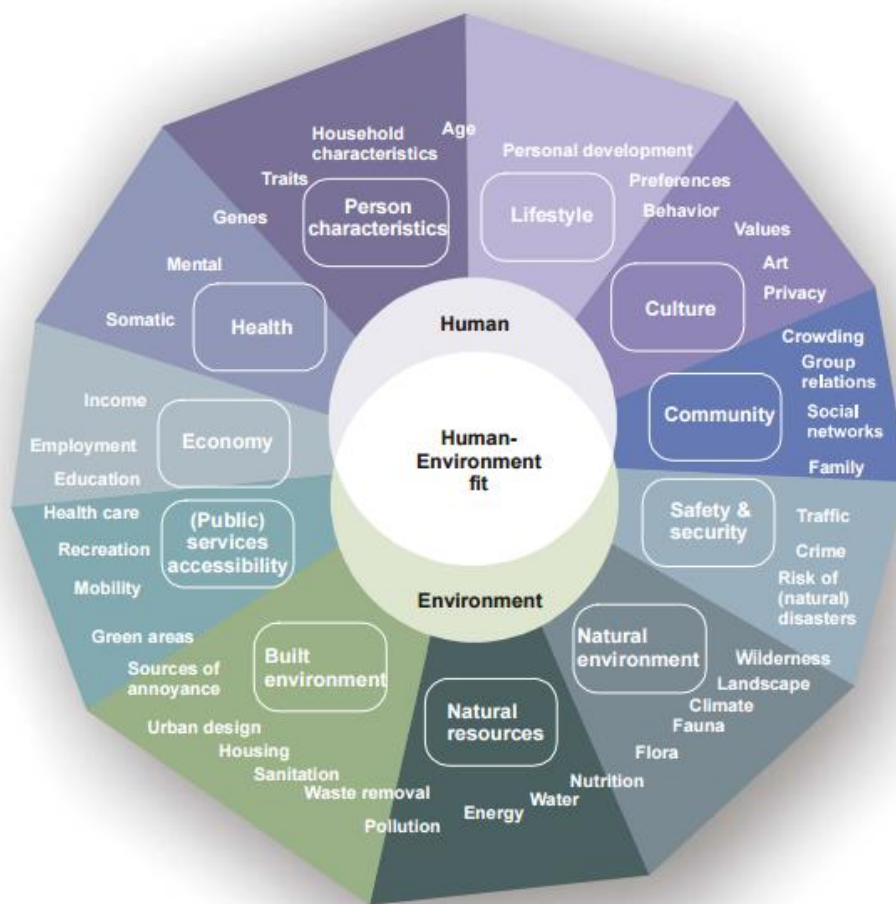
Het is voor dit onderzoek van belang om factoren die een gebied leefbaar maken te onderscheiden, en het concept 'leefbaarheid' meetbaar te maken. Pukeliene en Starkauskiene (2011) en Veenhoven (2000) beargumenteren dat de factoren die de leefbaarheid beïnvloeden grofweg op te delen zijn in externe en interne factoren. Gunstige externe factoren bieden inwoners de mogelijkheid om goed te leven en zich te ontplooiën. Veenhoven (2000) noemt dit de 'veronderstelde leefbaarheid': in een gunstige omgeving wordt verondersteld dat mensen een goed leven leiden. Het is vervolgens van de interne omgeving afhankelijk of een individu deze gunstige externe factoren weet te benutten (Pukeliene en Starkauskiene, 2011). De leefbaarheid wordt vervolgens, zoals in de eerste alinea van dit hoofdstuk is besproken, bepaald door de interactie tussen interne (menselijke) en externe (omgevings) factoren, zoals afgebeeld in figuur 2.

Figuur 2: Leefbaarheid bepaald door interne en externe factoren. (Bron: Pukeliene en Starkauskiene, 2011)

Dit omschrijft Veenhoven (2000) als de 'kennelijke leefbaarheid'. Het is denkbaar dat een hoge veronderstelde leefbaarheid niet onvoorwaardelijk tot een hoge kennelijke leefbaarheid leidt, het is namelijk moeilijk vooraf vast te stellen wat mensen precies nodig hebben (Veenhoven, 2000). Verschillende mensen vinden verschillende dingen belangrijk voor een 'goed' leven, en hebben verschillende omgevingsfactoren voor nodig om zich te kunnen ontplooien. De daadwerkelijke 'match' tussen mens en omgeving (of interne en externe factoren) kan dus alleen achteraf bepaald worden door middel van onderzoek naar de leefbaarheid. Dit betekent echter niet dat de veronderstelde leefbaarheid nietszeggend is: ook wanneer rekening gehouden wordt met de variabiliteit van de wensen van de mens kan de veronderstelde leefbaarheid een indicatie zijn van de leefbaarheid.

De interne en externe factoren kunnen verder ontleed worden. Aan de omgevingszijde gaat het onder andere over de natuurlijke omgeving, natuurlijke hulpbronnen, en de bebouwde omgeving. (Leidemeijer & Van Kamp, 2004). Aan de menszijde staan factoren zoals gezondheid, leefstijl, voorkeuren, en cultuur centraal (zie figuur 3). Een aantal domeinen zoals economie, voorzieningen, sociale omgeving en veiligheid vertonen overlap, en zijn deel van zowel de mens als de omgeving.

Figuur 3: Domeinen van mens- en omgevingsfactoren met invloed op de leefbaarheid. (Bron: Leidemeijer & Van Kamp, 2004)

Het is duidelijk dat er vele domeinen van leefbaarheid te onderscheiden zijn. Leidelmeijer en Van Kamp (2004) benadrukken hierbij dat verschillende wetenschappelijke benaderingen verschillende domeinen belangrijk vinden. Een gezondheidsdeskundige die de leefbaarheid bestudeert zal zich op andere domeinen focussen dan een milieuwetenschapper. Het is zaak om per onderzoek de relevante domeinen en factoren te onderscheiden om uitspraken over de leefbaarheid te kunnen doen (Leidelmeijer & Van Kamp, 2004). Binnen dit onderzoek betekent dit dat de aanpak van 'sportdorpen' bekeken moet worden, dat er moet worden bepaald onder welke domeinen deze stappen vallen, en of deze stappen de mogelijkheid hebben de leefbaarheid van een dorp te verbeteren.

2.2 Sportdorpen en leefbaarheid

Het doel van 'sportdorpen' is het verbeteren van de leefbaarheid van dorpsgemeenschappen (HVDSG, 2016). De speerpunten die deze toename van de leefbaarheid moeten realiseren zijn: een vernieuwend, laagdrempelig en divers sportaanbod dat beter bij de bevolking past, het realiseren van flexibele lidmaatschappen en het betrekken van zoveel mogelijk inwoners bij de sportieve activiteiten. De richtlijnen van 'sportdorpen' kunnen bekeken worden aan de hand van het model van Leidelmeijer en Van Kamp (2004) in figuur 3. De drie domeinen die vooral beïnvloed kunnen worden door 'sportdorpen' zijn 'voorzieningen' (public services accessibility), 'gezondheid' (health) en 'gemeenschap' (community). De mogelijke werking van 'sportdorpen' op deze domeinen is als volgt:

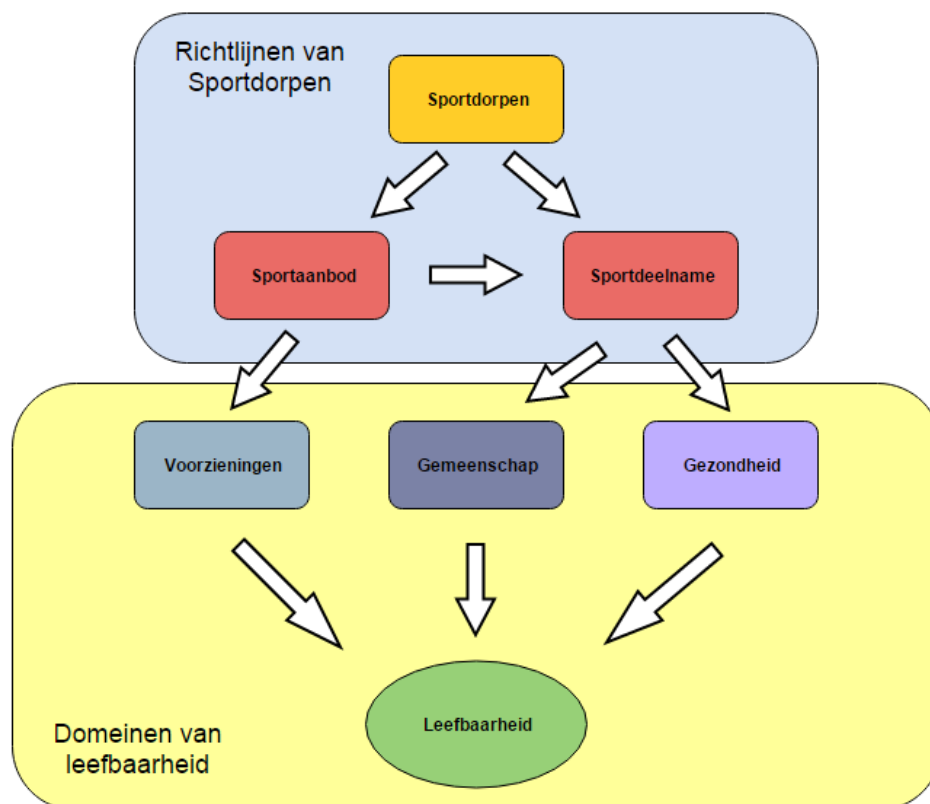
- Wanneer 'sportdorpen' de toegang tot sportverenigingen en sportvoorzieningen makkelijker maakt, en de sportieve activiteiten die daar plaatsvinden weet uit te breiden en te verbeteren, heeft dit een positieve invloed op het domein 'voorzieningen' (public services accessibility).
- Dit verbeterde sportaanbod kan ervoor zorgen dat een groter aantal inwoners van een dorp besluit om te gaan sporten. Er is aangetoond dat sportieve activiteiten een positieve invloed hebben op de gezondheid en prestaties (Boonstra & Hermens, 2011). Een groter aantal sportende inwoners heeft op deze manier een gunstige invloed op het domein 'gezondheid' (health).
- Wanneer een groter aandeel van de bevolking betrokken is bij de sportieve activiteiten, worden de sportvoorzieningen locaties waar meer mensen bijeen komen. Sportieve activiteiten hebben naast de eerder genoemde gezondheidsfunctie ook een sociale functie (Boonstra & Hermens, 2011); het zijn plekken waar mensen elkaar ontmoeten. Spaaij (2009) en Tonts & Atherley (2005) benadrukken de rol van sportvoorzieningen in het bijzonder voor een rurale gemeenschap bij het vormen van interacties en sociale relaties. Een groter aantal deelnemers betekent meer mogelijkheden voor het aangaan van sociale relaties met medesporters, wat een positieve invloed heeft op het domein 'gemeenschap' (community). Boonstra & Hermens (2011) noemen echter wel dat participatie een voorwaarde is voor het ontstaan van deze sociale relaties.

Wanneer 'sportdorpen' deze domeinen positief beïnvloedt, kunnen deze domeinen een positieve doorwerking hebben op de mens- en omgevingsfactoren die de leefbaarheid van een gebied

bepalen. Kortom: het initiatief 'sportdorpen' kan in theorie een gunstige invloed op de leefbaarheid hebben. In dit onderzoek wordt vooral gericht op de domeinen 'voorzieningen' en het domein 'gemeenschap'. Hoewel een toename van de gezondheid, zoals hierboven beredeneerd, een invloed op de leefbaarheid kan hebben, is dit niet waar 'sportdorpen' zich op richt. Het gaat vooral om het sportaanbod en de sportdeelname, deze zullen ook in de rest van het onderzoek naar voren komen.

2.3 Conceptueel model

In het theoretisch kader is besproken hoe het concept leefbaarheid gedefinieerd kan worden en welke factoren er invloed op kunnen hebben. Ook is beargumenteerd hoe 'sportdorpen' een positieve invloed op deze leefbaarheid kan hebben. Deze relatie is gevisualiseerd in een conceptueel model (figuur 4). Hier is te zien hoe 'sportdorpen' zich focust op het verbeteren van zowel het sportaanbod als de sportdeelname (HVDSG, 2016). Het sportaanbod heeft vervolgens invloed op het domein 'voorzieningen', wat een doorwerking op de leefbaarheid kan hebben. De sportdeelname beïnvloedt zowel op het domein 'gemeenschap' als het domein 'gezondheid', en heeft op deze manier mogelijk een doorwerking op de leefbaarheid (Leijdelmeijer & Van Kamp, 2004). Door middel van pijlen worden de relaties tussen verschillende concepten weergegeven. Hierbij moet gezegd dat de concepten zich niet in alle scenarios op deze manier tot elkaar zullen verhouden. Sommige relaties zullen wederkerig zijn of op een andere manier functioneren omdat het concept leefbaarheid erg complex is. In dit onderzoek is er echter voor de onderstaande benadering gekozen, omdat dit de relevante domeinen en factoren voor het initiatief 'sportdorpen' zijn.

Figuur 4: Conceptueel model van de relatie tussen 'sportdorpen' en de leefbaarheid.

Methodologie

3.1 Methode van dataverzameling

Om de benodigde data voor dit onderzoek te verzamelen is gebruik gemaakt van face-to-face enquêtes. Er is voor enquêtes gekozen omdat dit onderzoek een algemeen beeld van de ervaren invloed van 'sportdorpen' wil schetsen. Hiervoor zijn meningen van vele verschillende respondenten nodig. Enquêtes zijn een goede manier om deze kwantitatieve data te verzamelen. Ook zijn er vele soorten vragen mogelijk en kunnen resultaten snel en accuraat in analyseprogramma's worden doorgevoerd (Clifford et al., 2010). Daarnaast biedt face-to-face enquêteren de mogelijkheid om op locatie zelf observaties te doen die van toegevoegde waarde voor het onderzoek kunnen zijn.

Daarnaast is er een kort interview gehouden met Jack Kamminga, projectleider van 'sportdorpen' vanuit HVDSG, om informatie te verzamelen over het concept 'sportdorpen' en het 'sportdorp' Blijham in het bijzonder. Dit interview heeft op 11 januari plaatsgevonden op het kantoor van 'Huis voor de Sport Groningen', en duurde ongeveer 45 minuten. Er is voor gekozen het interview niet te coderen en te analyseren vanwege het kwantitatieve karakter van dit onderzoek: er zullen ook geen conclusies uit het interview getrokken worden. De informatie die in het interview is verzameld zal gebruikt worden als achtergrondinformatie en om een beter beeld van de situatie in de sportdorpen te krijgen. Waar deze informatie gebruikt wordt zal de heer Kamminga (2016) als bron worden vermeld.

3.2 Locatie en verloop van dataverzameling

Zoals eerder genoemd zijn er 16 'sportdorpen' in de provincie Groningen (HVDSG, 2015). Blijham is één van de eerste 'sportdorpen': het initiatief loopt hier al sinds 2006 (Kamminga, 2016). Dit dorp heeft 2095 inwoners en ligt in de gemeente Bellingwedde in Oost-Groningen. Deze gemeente ligt op de grens met Duitsland, en is in figuur 1 donkerpaars gekleurd. Dit betekent dat er zeer zware bevolkingskrimp plaatsvindt; in Blijham is het inwoneraantal tussen 2009 en 2012 met 5% gedaald (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2016). Dit maakt het dorp een geschikte locatie om onderzoek te doen: hier kan in een krimpregio onderzocht worden wat 'sportdorpen' voor de leefbaarheid kan betekenen.

Op zaterdag 19 december, maandag 11 januari en dinsdag 12 januari zijn op locatie data verzameld. Er is zowel huis-aan-huis als op het sportcomplex geënuquêteerd. Vele sporters van verschillende leeftijden verzamelen zich daar, wat het sportcomplex een geschikte locatie maakt om sportief Blijham te benaderen. Op het sportcomplex trof ik een voetbalcoach, die aanbod een aantal enquêtes onder sporters te verspreiden. Dit aanbod heb ik geaccepteerd, wat achteraf misschien geen slimme zet is geweest. Het was een vriendelijk gebaar, en het heeft mijn dataverzameling makkelijker gemaakt, maar het heeft er wel voor gezorgd dat een deel van de enquêtes waarschijnlijk onder een bepaalde tak van sport (voetballers) is verspreid. Dit kan een eenzijdig beeld van 'sportdorpen' als resultaat hebben, het betreft namelijk de meningen van een bepaald type sportbeoefenaar. Dit zal overweging genomen moeten worden wanneer naar de resultaten wordt gekeken.

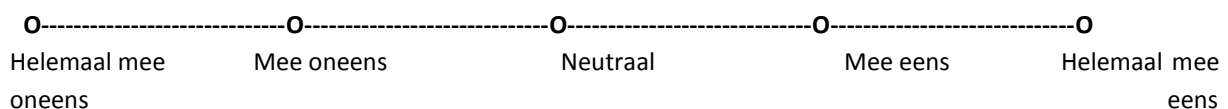
Ook zijn er enquêtes bij de basisschool afgenomen, waar vele ouders zich verzamelen om hun kinderen van school op te halen. Daarnaast zijn ook bij lokale bedrijven en horecagelegenheden enquêtes afgenomen. Op deze manieren is een zo divers mogelijke steekproef gehouden, waarbij zowel ouderen als jongeren en sporters als niet-sporters zijn benaderd.

3.3 Opbouw van de enquête

De enquête bestaat uit drie delen (zie bijlage 1). In het eerste deel geeft de respondent aan welke sportvoorzieningen beschikbaar zijn in het dorp, op welke manieren hij/zij gebruik maakt van deze sportvoorzieningen en hoe vaak hij/zij er gebruik van maakt. Aan de hand van deze vragen zal een beeld van de sportieve achtergrond van dorpsbewoners geschetst kunnen worden. Vervolgens worden er enkele stellingen over sportvoorzieningen, sportaanbod, sociale contacten en leefbaarheid in het dorp aan de respondent voorgelegd, en de respondent dient aan te geven in welke mate hij/zij het eens is met deze stellingen. Er is gekozen voor een ordinale schaal met 5 'ankerpunten'. Vanuit een 'neutraal' gemiddelde reikt de schaal tot 'helemaal mee eens' aan de positieve kant en tot 'helemaal mee oneens' aan de negatieve kant. Tussen het gemiddelde en deze extremen is zijn de opties 'mee eens' aan de positieve kant en 'mee oneens' aan de negatieve kant beschikbaar om een genuanceerdere keuze mogelijk te maken. Als laatste krijgt de respondent een aantal stellingen voorgelegd welke betrekking hebben op de veranderingen wat betreft sportvoorzieningen, sportaanbod, sociale contacten en leefbaarheid die hebben plaatsgevonden sinds de aanwijzing als 'sportdorp'. Ook hier dient de respondent aan te geven in welke mate hij/zij het eens is met deze stelling, waarbij wederom de ordinale schaal met 5 ankerpunten wordt gebruikt. Tot slot worden enkele basisgegevens van de respondenten gevraagd zoals leeftijd, geslacht en hoe lang de respondent in Blijham woont.

3.4 Methode van dataverwerking

Bij het analyseren van de resultaten zijn drie statistische toetsen gebruikt: de 'one-sample t-test', de 'independent-samples t-test' de 'one-way-ANOVA'. Door middel van de one-sample t-test kunnen verkregen gemiddelden afgezet worden tegen een verwachte waarde, en kunnen eventuele significante afwijkingen aangetoond worden (Norušis, 2011). Wanneer in de enquête van dit onderzoek een stelling wordt voorgelegd zoals '*er zijn in het dorp voldoende mogelijkheden om te sporten*', kan een respondent uit 5 antwoorden kiezen. De volgende schaal is gehanteerd:

Wanneer een respondent 'mee eens' kiest, zal het antwoord gecodeerd worden met een '4'. De vierde optie is namelijk gekozen. Op dezelfde manier zal 'mee oneens' gecodeerd worden als een '2'. Met de uitkomsten van alle respondenten zal een gemiddelde berekend worden, en dit zal afgezet worden tegen de waarde '3', dit is namelijk de waarde die aangeeft dat de respondent het er niet mee eens of mee oneens is (neutraal). Wanneer er vaak een '4' wordt ingevuld, zal het gemiddelde een waarde zijn die veel van deze neutrale 3 afwijkt, is het waarschijnlijk dat het dorp voldoende

sportvoorzieningen heeft. De uitkomst is dan significant, en er kan een redelijk zekere uitspraak over de data gedaan worden.

Waar de one-sample t-test alleen kijkt naar de gemiddelden voor de hele steekproef, kan met de 'independent-samples t-test' en de 'one-way-ANOVA' gekeken worden of er een verschil bestaat tussen subgroepen (Norušis, 2011). Onderscheid maken tussen deze sub-groepen is voor dit onderzoek erg belangrijk. In het theoretisch kader werd duidelijk dat participatie een belangrijke factor is voor het ontstaan van sociale relaties (Boonstra & Hermens, 2011). Dit betekent dat sporters op sommige vragen andere antwoorden geven dan niet-sporters. Het is voor dit onderzoek daarom belangrijk om deze verschillen te onderzoeken, omdat 'sportdorpen' eventueel meer voor de leefbaarheid van sporters kan betekenen dan voor die van niet-sporters. Waar er belangrijke verschillen tussen verschillende groepen respondenten worden gevonden zullen deze in de resultaten aangegeven worden. Wanneer er alleen over de gehele steekproef wordt gesproken is er geen belangrijk onderling verschil gevonden, en wordt alleen de mening van alle respondenten gezamenlijk behandeld.

3.5 Ethische overwegingen

Door middel van het afnemen van enquêtes wordt in dit onderzoek naar de mening van respondenten over bepaalde onderwerpen gevraagd. Omdat het belangrijk is de privacy van respondenten te respecteren zullen de verzamelde gegevens alleen voor dit onderzoek worden gebruikt, en niet met derde partijen worden gedeeld. Ook worden de gegevens anoniem verzameld: de enquête vraagt niet naar naam of postcode. De resultaten die in het volgende hoofdstuk beschreven worden zijn berekende gemiddelden, er kan niet achterhaald worden wat de antwoorden van een bepaald individu zijn geweest. In het voorwoord van de enquête staan deze overwegingen ook uitgelegd. Na het invullen van de enquête kan de respondent een emailadres achterlaten om inzicht te krijgen in de resultaten na afloop van het onderzoek. Ook staat mijn emailadres genoteerd zodat respondenten contact met me op kunnen nemen met eventuele vragen of opmerkingen.

Resultaten

4.1 Kwaliteit van de data

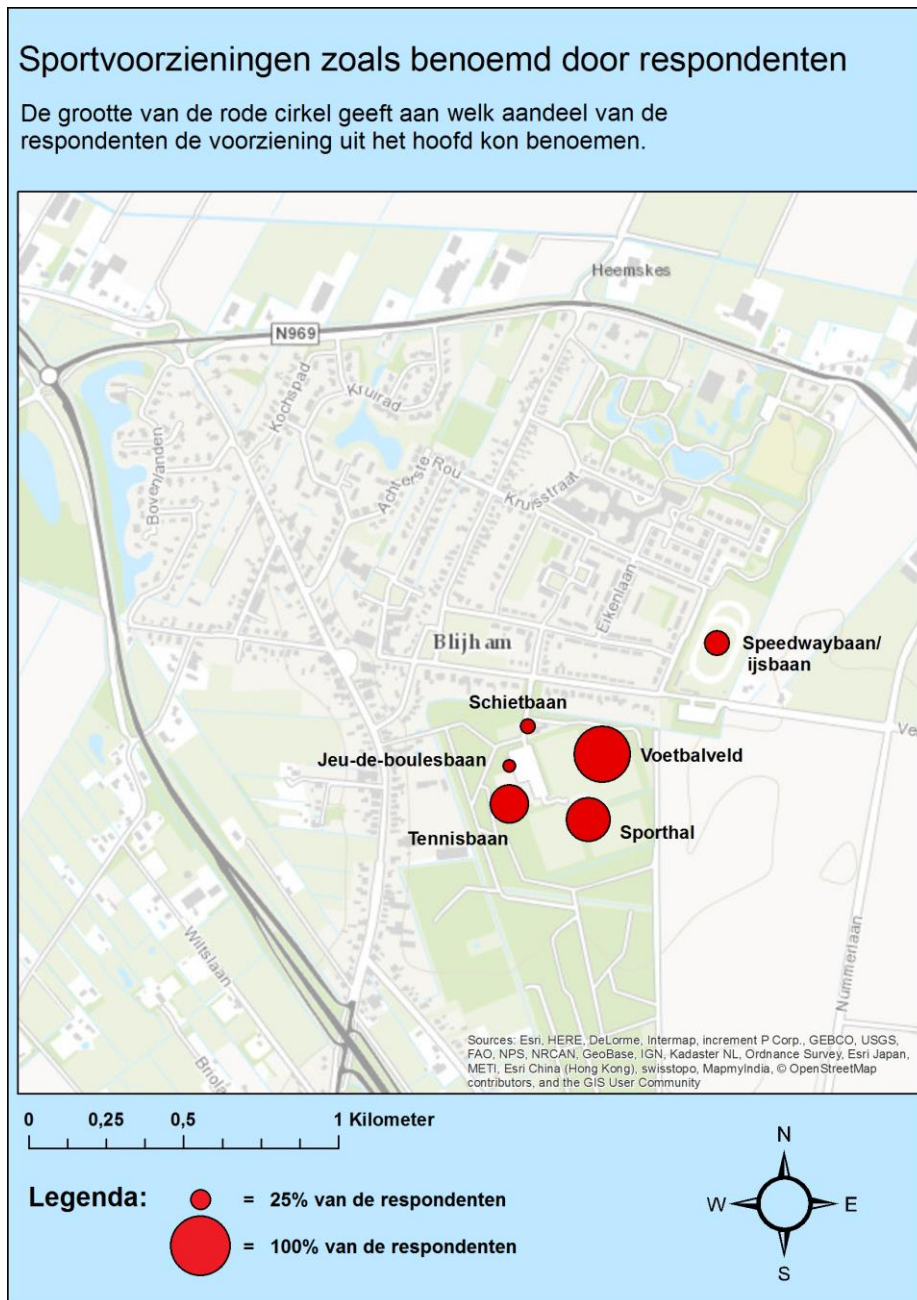
Er zijn 38 respondenten die de enquête hebben ingevuld. Voordat de resultaten behandeld worden is het van belang de kwaliteit van de data in overweging te nemen, deze is namelijk van invloed op de betrouwbaarheid en de zekerheid van de conclusies. Hieronder wordt besproken op welke vlakken de steekproef representatief of gunstig is geweest, en op welke vlakken de steekproef tekort kan schieten.

- 100% van de inwoners die de enquête hebben ingevuld weten dat ze in een sportdorp wonen. Dit betekent dat het concept 'sportdorp' in Blijham sinds 2006 bekendheid heeft verworven. Ook bij binnenrijden van het dorp staat er een bord 'Sportdorp' (zie omslag van dit rapport), waardoor het bijna onmogelijk is dat inwoners niet van het initiatief weten.
- 50% van de respondenten is man, en 50% van de respondenten is vrouw. Dit is voordelig, aangezien dit op een redelijk representatieve steekproef van de inwoners duidt; 47,5% van de inwoners van Blijham is man en 52,5% is vrouw (CBS, 2016).
- 63% van de respondenten gebruikt de sportvoorzieningen in het dorp, en 37% gebruikt deze niet. Dit is een goede afspiegeling van het landelijk gemiddelde: in 2013 sportte 56% van de 12-79-jarigen wekelijks. Het enquêteren van zowel sporters als niet-sporters heeft een realistischer beeld van de meningen over de sportvoorzieningen en de leefbaarheid gegeven. Lang niet iedereen is actief met sport, een steekproef met vooral sporters zal dan ook geen representatieve weergave van de bevolking van Blijham zijn.
- De gemiddelde leeftijd van de respondenten is 40 jaar, met 13 als laagste leeftijd en 72 als hoogste leeftijd. Dit maakt de steekproef niet geheel representatief, aangezien 62% van de bevolking van Blijham boven de 45 jaar is (CBS, 2016). Van de 2090 inwoners wonen er zelfs 400 in een verzorgingstehuis (Kamminga, 2016). Dit duidt op een sterk vergrijzende bevolking. Het zou voor de representativiteit van de resultaten goed zijn geweest om een groter aandeel ouderen te hebben benaderd, maar dit is echter niet hoe het is gelopen. Dit moet overwogen worden bij het analyseren van de resultaten.
- Het gemiddeld aantal jaar dat de respondenten er wonen is 23 jaar, met 1 jaar als kortste periode en 60 jaar als langste periode. Omdat Blijham sinds 2006 een sportdorp is (Kamminga, 2016), is het voor goede data belangrijk dat een groot deel van de respondenten langer dan 10 jaar in Blijham woont. Op een paar respondenten na is dit inderdaad het geval.

Over het algemeen kan beweerd worden dat de steekproef redelijk representatief is voor de bevolking van Blijham. Een steekproef van 38 inwoners is echter niet erg groot: het betreft ongeveer 1,8 procent van de inwoners. Er moet bij het analyseren van de resultaten daarom rekening gehouden worden met het feit dat een groot deel van de bevolking niet is benaderd. Het aantal van 38 is echter wél groot genoeg om de eerder genoemde statistische toetsen te gebruiken en daarmee uitspraken over de steekproef te doen. (Moore et al., 2012).

4.2 'Sportdorpen' en het sportaanbod in Blijham

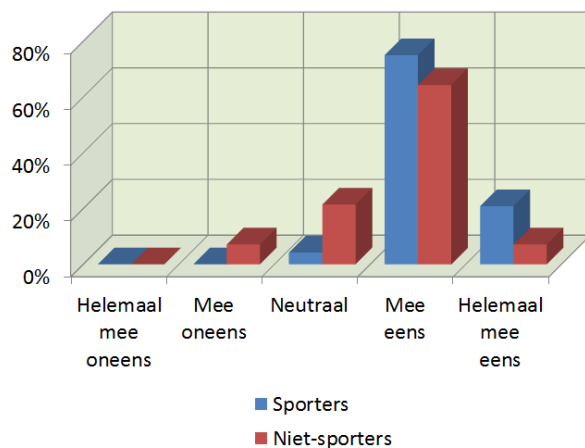
De eerste deelvraag was: 'Hoe goed is het sportaanbod in Blijham, en is dit aanbod sinds 'sportdorpen' verbeterd?' Aan het begin van de enquête werd de respondenten gevraagd een aantal sportvoorzieningen uit het hoofd op te schrijven (zie figuur 5). De antwoorden waren vaak overeenkomstig: voetbalvelden (49 keer genoemd), een speedwaybaan/ijsbaan (23 keer genoemd), tennisbanen (31 keer genoemd), jeu-de-boulesbanen (14 keer genoemd), een schietsportbaan (13 keer genoemd) en een sporthal (38 keer genoemd) voor onder andere zumba, gymnastiek, freerunning, volleybal, turnen en streetdance.

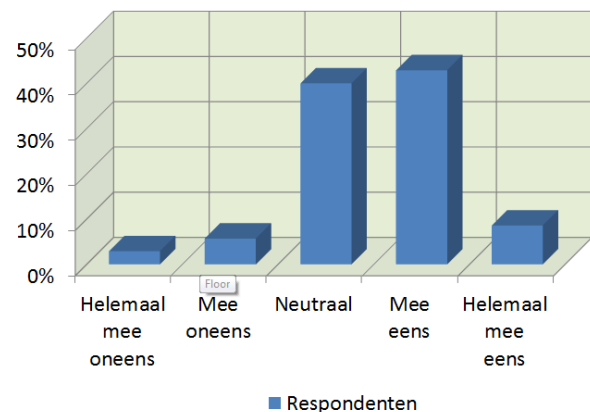
Figuur 5: GIS-kaart van sportvoorzieningen zoals benoemd door de respondenten.

Wat direct opvalt is dat 'voetbal' en 'tennis' het meest worden genoemd. Een verklaring hiervoor is dat voetbal veelal buiten op een groot veld plaatsvindt, en als sport niet lang onopgemerkt zal blijven. Daarnaast zijn voetbal en tennis nog steeds de meest beoefende sporten in Nederland: ze hebben het grootste aantal lidmaatschappen (Tiessen-Raaphorst, 2015). Hierbij moet wel vermeld worden dat er in de enquête een aantal voorbeelden van sportvoorzieningen is vermeld om de respondent een idee te geven van wenselijke antwoorden. De voorbeelden zijn: 'voetbalveld, schaatsbaan, zwembad, etc...'. Wanneer 'voetbalveld' als voorbeeld wordt genoemd, zullen respondenten zich sneller herinneren dat er inderdaad een voetbalveld aanwezig is. Ditzelfde effect is echter niet merkbaar bij het voorbeeld 'schaatsbaan'; slechts weinig respondenten konden aangeven dat deze bestond. Deze schaatsbaan is echter niet overdekt, en daarmee alleen in de winter bij vriesweer beschikbaar. Hierdoor kan de bekendheid van deze voorziening afnemen, wat het beperkte aantal benoemingen in de enquête kan verklaren.

Ondanks de populariteit van bepaalde sporten werden er vele verschillende sporten benoemd. De vraag over de mogelijkheden tot sport werd dan ook positief beantwoord. De gemiddelde waarde was 4.00, en de keuze 'mee eens' is veruit het meest ingevuld: de respondenten vinden dat er in Blijham voldoende mogelijkheden zijn om te sporten. Ook gaven de respondenten aan dat er voldoende keuzemogelijkheid is wat betreft verschillende sporten. Wederom werd 'mee eens' het meest ingevuld: er kan gezegd worden dat de respondenten tevreden zijn met de mogelijkheden en diversiteit van het sportaanbod. Er is echter een duidelijk verschil in de resultaten tussen sporters en niet-sporters. Sporters geven significant hogere scores op de mogelijkheden tot sport: een gemiddelde van 4,17 voor sporters en een gemiddelde van 3,71 voor niet-sporters. Er kan geconstateerd worden dat sporters meer tevredenheid hebben over de mogelijkheden tot sport (zie figuur 6), wat geen vreemde bevinding is: bewoners die actiever zijn qua sport zullen waarschijnlijk beter op de hoogte zijn van alle verschillende mogelijkheden tot sport.

Figuur 6: 'Voldoende mogelijkheden tot sport'

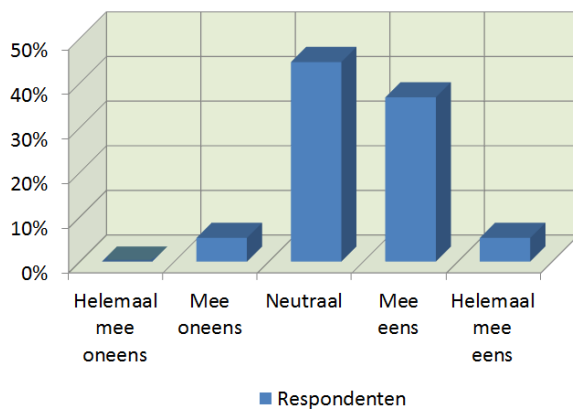
Figuur 7: 'Positieve invloed sportdorpen op aanbod'

Het is voor dit onderzoek van belang om de rol van 'sportdorpen' voor het sportaanbod te onderzoeken. Uit de enquêtes blijkt dat de respondenten aangeven sinds 'sportdorpen' zowel meer mogelijkheden tot sport als meer keuzemogelijkheden wat betreft verschillende sporten te ervaren (zie figuur 7). Hieruit kan worden afgeleid dat Blijham niet alleen een toerijkend sportaanbod heeft, maar ook dat 'sportdorpen' een positieve invloed op dit sportaanbod heeft gehad. Één van de richtlijnen van 'sportdorpen' is hiermee behaald: er is een veelzijdig sportaanbod gecreëerd. Het

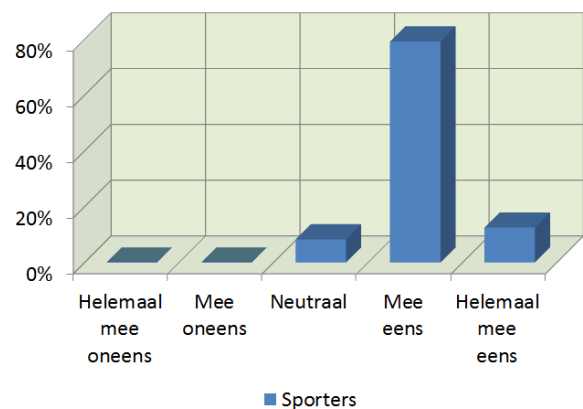
model van Leidelmeijer en Van Kamp (2004) toont aan dat een toename van het domein 'voorzieningen' een positieve invloed op de leefbaarheid kan hebben. Het is dus mogelijk dat 'sportdorpen' door het vergroten en verbeteren van het sportaanbod een positieve doorwerking op dit domein van de leefbaarheid heeft bereikt.

4.3 'Sportdorpen' en de sportdeelname in Blijham

De tweede deelvraag in dit onderzoek is: 'Heeft sportdorpen een positieve invloed op de deelname aan sportieve activiteiten in Blijham?' De respondenten geven aan dat er inderdaad meer dorpsbewoners zijn gaan sporten sinds de oprichting van 'sportdorpen' (zie figuur 8): met een gemiddelde waarde van 3,46 is de uitkomst significant. Hier zijn zowel de sporters als de niet-sporters het over eens. Dit betekent dat de toename van sporters voor alle respondenten merkbaar is, zelfs wanneer ze niet meedoen aan sportieve activiteiten. Dit kan het gevolg zijn geweest van de ervaren toename van het sportaanbod zoals eerder besproken: wanneer het sportaanbod beter wordt is het denkbaar dat meer mensen gaan sporten.

Figuur 8: 'Meer bewoners aan het sporten?'

Figuur 9: 'Sportvoorzieningen als ontmoetingsplek'

Dit onderzoek heeft zich, naast de sportdeelname, ook op de sociale relaties gericht die kunnen ontstaan tijdens het gezamenlijk beoefenen van sportieve activiteiten. Zoals eerder genoemd zijn sportvoorzieningen plekken waar deze sociale relaties kunnen ontstaan (Boonstra & Hermens, 2011). Hiervoor is alleen gebruik gemaakt van de enquêtes die door gebruikers van sportvoorzieningen zijn ingevuld: niet-gebruikers kunnen op deze plekken geen sociale relaties aangaan. De sporters geven duidelijk aan dat de sportvoorzieningen ontmoetingsplekken zijn: met een gemiddelde van 4,04 is deze vraag zeer positief beantwoord (zie figuur 9). Daarnaast geven ze ook aan dat de contacten die ze daar maken goede vriend(inn)en zijn. Hieruit kan worden afgeleid dat de respondenten waardevolle sociale relaties aangaan wanneer ze deelnemen aan sportieve activiteiten. Dit is een belangrijke bevinding: in het model van Leidelmeijer en Van Kamp (2004) is zijn sociale relaties een onderdeel van het domein 'gemeenschap', een domein dat invloed heeft op de leefbaarheid van een gebied.

Opvallend is dat de respondenten aangaven het niet gemakkelijker te vinden om te sporten sinds de oprichting van 'sportdorpen'. Hier werd veel 'neutraal' geantwoord, en in dit onderzoek kan niet worden aangetoond dat dorpsbewoners minder drempels ervaren wanneer het op sporten aankomt. Dit conflicteert enigszins met de eerdere bevindingen over het verbeterde sportaanbod en het

toegenomen aantal sporters: het is denkbaar dat wanneer het sportaanbod verbetert en er meer inwoners sporten de drempels tot sporten lager zijn geworden en sporten makkelijker is geworden. Dit blijkt echter niet uit de resultaten, en er kan hierdoor ook niet vastgesteld worden dat de richtlijn ‘het wegnemen van drempels’ van het initiatief ‘sportdorpen’ gerealiseerd is.

Een ander opvallend, maar niet onverwacht, resultaat gaat over de betrokkenheid bij sportieve activiteiten. Sporters geven aan zich in sterke mate betrokken te voelen, en niet-sporters voelen zich juist niét betrokken. Dit is niet vreemd, maar is wel in conflict met een andere richtlijn van ‘sportdorpen’, namelijk het betrekken van zoveel mogelijk inwoners bij de sportieve activiteiten. Bij het opzetten van ‘sportdorpen’ in Blijham is er een enquête bij de inwoners afgenomen om interesse voor verschillende nieuwe initiatieven en sporten te peilen (Kamminga, 2016). Aan de hand van deze enquête is er een sportaanbod gerealiseerd dat op de wensen van de bevolking aan moet sluiten. Het is echter alweer 10 jaar sinds het lanceren van ‘sportdorp’ Blijham. Het kan zijn dat de bewoners die toen besloten niet te gaan sporten niet meer benaderd zijn, en verder niet bij de activiteiten betrokken worden. Ook is betrokkenheid iets dat van beide kanten dient te komen: wanneer men simpelweg geen behoefte heeft aan sport zullen mensen zich niet aan de activiteiten deelnemen. De enquête heeft dan ook niet aan kunnen tonen dat Blijham sinds de lancering van ‘sportdorpen’ een hechtere gemeenschap is geworden. Wanneer de sporters zich wél betrokken voelen, maar de niet-sporters niét, ontstaat er geen hechtere gemeenschap als geheel. Dit moet in overweging genomen worden als wordt gekeken naar de verbetering van de leefbaarheid door de verbetering van sociale relaties.

4.4 ‘Sportdorpen’ en Blijham als prettige woonplaats

Tijdens de bespreking van de eerdere resultaten is geprobeerd om de invloed van ‘sportdorpen’ op de domeinen ‘voorzieningen’ en ‘gemeenschap’ te meten. Er zijn in de enquête ook twee vragen opgenomen die directer naar de leefbaarheid vragen. Zo is er aan de respondenten gevraagd of ze Blijham als een prettige woonplaats beschouwen. De antwoorden hierop waren duidelijk: met een gemiddelde waarde van 4,18 kan aangenomen worden dat de respondenten Blijham een prettige plek vinden om te wonen.

Vervolgens is gevraagd of ‘sportdorpen’ een invloed heeft gehad op dit prettig wonen. Hoewel de gemiddelde waarde hier lager lag, waren de resultaten nog steeds significant: de respondenten gaven aan dat ‘sportdorpen’ een positieve invloed op het prettig wonen in Blijham heeft gehad. Hierbij moet gezegd worden dat ‘prettig wonen’ niet één-op-één zal staan met leefbaarheid. Leefbaarheid bestaat, zoals eerder besproken, uit vele verschillende domeinen en is een complex begrip (Leidemeijer en Van Kamp, 2004). Veenhoven (2000) argumenteert echter wel dat leefbaarheid, ondanks het complexe concept en de vele factoren, *“uiteindelijk alleen kan blijken uit een lang en gelukkig leven”* (Veenhoven, 2000, p. 3). Wanneer dit in overweging genomen wordt, is een simpele stelling zoals ‘Sinds de invoering van ‘sportdorpen’ is het dorp een prettigere plek om te wonen’ voor het meten van de leefbaarheid zo gek nog niet.

Conclusie

De hoofdvraag in dit onderzoek is: ***'Hoe beïnvloedt de invoering van 'sportdorpen' de leefbaarheid van dorpen in krimpgebieden'***. De resultaten van de case study in Blijham getuigen van de positieve doorwerking die 'sportdorpen' heeft op verschillende domeinen van leefbaarheid. Daarnaast geven respondenten aan Blijham een prettigere woonplaats te vinden sinds de aanwijzing als 'sportdorp'. Daarom kan beweerd worden dat het aanwijzen van dorpen als 'sportdorpen' een positieve invloed op de leefbaarheid heeft.

In de wetenschappelijke literatuur over leefbaarheid wordt benadrukt dat onderzoek naar de leefbaarheid lastig is. In dit onderzoek is alleen onderzoek gedaan naar de domeinen waar 'sportdorpen' eventueel een invloed op zouden kunnen hebben. Echter, zoals in het theoretisch kader is besproken, zijn er vele domeinen die een invloed kunnen hebben op de leefbaarheid (Leidemeijer & Van Kamp, 2004). De in dit onderzoek geconstateerde toename in leefbaarheid kan in de realiteit door andere factoren beïnvloed zijn: het initiatief 'sportdorpen' bestaat al geruime tijd. Sindsdien kunnen vele andere factoren een doorwerking hebben gehad. Het is daarnaast onduidelijk hoe sterk de doorwerking van bepaalde domeinen op de leefbaarheid is. Zoals Veenhoven (2000) aangeeft: mensen zijn verschillend, en vinden verschillende dingen belangrijk voor een goed leven. Dit betekent dat sommige mensen veel waarde zullen hechten aan sociale relaties, terwijl anderen een natuurrijke omgeving erg kunnen waarderen. Op deze manier kunnen een goed sportaanbod en een toegenomen sportdeelname, hoewel ze een positieve invloed hebben op de leefbaarheid, een zeer beperkte invloed hebben op het totaalplaatje. Veenhoven (2000) beargumenteert ook dat er bij onderzoek naar de leefbaarheid niet alleen naar de 'veronderstelde leefbaarheid' zoals bepaald door de vele verschillende domeinen gekeken moet worden, maar vooral naar de 'match' tussen mens en omgeving. Wanneer een omgeving leefbaar is, moet dit blijken uit het gedijen van de mensen op die plek: hoe lang en gelukkig leven mensen in een omgeving? De uitkomsten over het prettiger wonen in Blijham sinds 'sportdorpen' moeten daarom zeker niet weggecijferd worden.

Al met al kan geconcludeerd worden dat respondenten ervaren dat het concept 'sportdorpen' een positieve doorwerking op de leefbaarheid heeft, maar dat deze toename mogelijk niet uitsluitend aan 'sportdorpen' te danken is. Het concept leefbaarheid is zeer complex, wat weinig zekerheid geeft over de uitkomsten van onderzoek naar leefbaarheid. Ook Kamminga (2016) noemt de effecten van 'sportdorpen' op de leefbaarheid lastig in te schatten. Wat wel mag blijken is dat 'sportdorpen' werkt (Kamminga, 2016). Jack ziet dat de opgezette activiteiten erg goed lopen: de sporthal zit constant vol en verenigingen pakken telkens nieuwe initiatieven op. Kinderen spreken af bij de voetbalkooi en mensen ontmoeten elkaar op de voorzieningen. *"Dit heeft alles te maken met leefbaarheid: het elkaar ontmoeten, het samen bewegen."* (Kamminga, 2016).

Ook in het kader van de krimp is de rol van 'sportdorpen' onduidelijk. 'Sportdorpen' zijn niet specifiek opgericht om krimpgebieden te ondersteunen (Kamminga, 2016). Sportvoorzieningen in krimpgebieden hebben het volgens Kamminga vaak zwaarder, en een goede samenwerking tussen sportverenigingen kan ervoor zorgen dat voorzieningen kunnen blijven bestaan. 'Sportdorpen' zou hier op deze manier eventueel een matigende of dempende werking kunnen hebben op de negatieve effecten van krimp, maar dit is absoluut niet met zekerheid te zeggen.

Om met grotere zekerheid uitspraken over de leefbaarheid te kunnen doen is een vervolgonderzoek aan te raden, waarbij eventueel een grotere steekproef afgenomen wordt. Ook kunnen de andere 'sportdorpen' in krimpgebieden benaderd worden om een beter beeld te krijgen van 'sportdorpen' in het algemeen. Het kan zijn dat Blijham in het algemeen als heel leefbaar wordt ervaren omdat het dorp goed scoort op een groot aantal domeinen van leefbaarheid. In een ander gebied kan de leefbaarheid heel anders ervaren worden. Het is interessant om te onderzoeken wat 'sportdorpen' voor deze gebieden kan betekenen.

Literatuurlijst

Boonstra, N. & Hermens, N. (2011). *De maatschappelijke waarde van sport: Een literatuurreview naar de inderdieneffecten van sport*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Bruijine, P. de. (2010). *Kijk op krimp: provinciaal actieplan bevolkingsdaling*. Provincie Groningen.

Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). (2016). *Kerncijfers: Bevolking*. Geraadpleegd op 15-01-2016 via <http://www.cbs.nl/nl-nl/menu/cijfers/kerncijfers/default.htm>.

Clifford, N., French, S., Valentine, G. (2010). *Key Methods in Geography*. London: SAGE Publications.

Dijkstal H.F. & Mans J.H. (2009). *Krimp als structureel probleem: Rapportage TopTeam krimp*.

Huis voor de Sport Groningen (HVDSG). (2015). *Sportdorp: vitale kernen en buurten*. Geraadpleegd op 05-01-2016 via <http://www.huisvoordesport groningen.nl/sport-en-bewegen/sportdorp>.

Leidelmeijer, K & Kamp, I. van. (2004). *Kwaliteit van de leefomgeving en leefbaarheid: naar een begrippenkader en conceptuele inkadering*. Bilthoven: RIVM.

Leidelmeijer, K. & Marlet, G. (2011) *Leefbaarheid in krimpgebieden: een verkenning van de relatie tussen bevolkingskrimp en leefbaarheid*. Amsterdam: RIGO.

Lindstrom, B. & Eriksson, B. (1993). *Quality of life among children in the Nordic countries*. Quality of Life Research, 2 (1), pp. 23-32.

Moore, D.S., McCabe, G.P., Craig, B. (2012). *Introduction to Practise of statistics*. New York: W.H. Freeman and Company.

Norušis, M.J. (2011). *IBM SPSS Statistics 19: Statistical Guide to Data Analysis*. Pearson Education.

Planbureau voor de Leefomgeving (PBL). (2010). *Van bestrijden naar begeleiden: demografische krimp in Nederland*. Den Haag/Bilthoven: Uitgeverij PBL.

Planbureau voor de Leefomgeving (PBL). (2013). *Demografische ontwikkelingen 2010-2040: Ruimtelijke effecten van regionale diversiteit*. Den Haag: Uitgeverij PBL.

Provincie Groningen. (2013). *Ruimte voor daadkracht: provinciaal beleid bevolkingsdaling*. Provincie Groningen.

Pukeliene ,V. & Starkauskiene, V. (2011). *Quality of Life: Factors Determining its Measurement Complexity*. Engineering Economics, 22 (2), pp. 147-156.

Spaaij, R. (2009). *The glue that holds the community together? Sport and Sustainability in Rural Australia*. Sport in Society, 12 (9), pp. 1132-1146.

Tiessen-Raaphorst, A. (2015). *Rapportage Sport 2014*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Tonts, M. & Atherley, K. (2005). *Rural Restructuring and the Changing Geography of Competitive Sport*. Australian Geographer, 36 (2), pp. 125-144.

Veenhoven, R. (2000). *Leefbaarheid: betekenissen en meetmethoden*. Rotterdam: Erasmus Universiteit.

VROM. (2009). *Bevolkingsdaling in cijfers*. Den Haag: Ministerie van VROM.

Bijlage

Instrument voor dataverzameling:

Beste deelnemer/deelneemster,

Leuk dat u mee wilt doen aan mijn onderzoek!

Mijn naam is Dirk van Erp, en ik studeer Sociale Geografie en Planologie aan de Rijksuniversiteit Groningen. Ik doe voor mijn afstudeerproject onderzoek naar sportvoorzieningen in Oost-Groningen, en ben daarbij vooral geïnteresseerd in de zogenaamde 'sportdorpen'. Sportdorpen zijn dorpen waar een samenwerking tussen sportverenigingen en andere partijen ervoor moet zorgen dat zoveel mogelijk inwoners blijven sporten. De vraag die in mijn onderzoek centraal staat is: hoe ervaren de inwoners het wonen in een 'sportdorp', en heeft de benoeming tot 'sportdorp' hier positieve invloed op gehad?

De gegevens worden anoniem verzameld, en zullen alleen voor dit onderzoek gebruikt worden. De verzamelde enquêtes worden gebruikt om uitspraken te kunnen doen over mijn onderzoeksvraag. Wanneer u vragen heeft over het invullen van de enquête kunt u me altijd een mailtje sturen, mijn mailadres staat onderaan de enquête. Ook is er ruimte om uw mailadres achter te laten indien u interesse heeft in de uitkomsten van mijn onderzoek! Ik zal u dan na afronding van het project een mail sturen met de resultaten en het eindverslag.

De enquête bestaat uit 23 vragen, waarvan 18 meerkeuzevragen en enkele open vragen. Sommige meerkeuzevragen bevatten een stelling waarover uw mening wordt gevraagd. Per stelling kunt u aangeven in welke mate u het eens of oneens bent met deze stelling door het bijpassende rondje aan te kruisen. Tot slot vraag ik wat algemene informatie. Het invullen van de enquête duurt ongeveer 5 minuten.

Alvast bedankt!

8) Er is genoeg keuzemogelijkheid wat betreft verschillende sporten

Helemaal mee
oneens

Mee oneens

Neutraal

Mee eens

Helemaal mee
eens

9) Ik voel me betrokken bij de sportieve activiteiten van het dorp

Helemaal mee
oneens

Mee oneens

Neutraal

Mee eens

Helemaal mee
eens

10) De sportvoorzieningen zijn plekken waar ik andere dorpsbewoners ontmoet

Helemaal mee
oneens

Mee oneens

Neutraal

Mee eens

Helemaal mee
eens

11) De mensen die ik op de sportvoorziening ontmoet beschouw ik als goede vriend(inn)en

Helemaal mee
oneens

Mee oneens

Neutraal

Mee eens

Helemaal mee
eens

12) Dit sportdorp is een prettige plek om te wonen

Helemaal mee
oneens

Mee oneens

Neutraal

Mee eens

Helemaal mee
eens

Hieronder volgen enkele stellingen over de verschillen tussen de situatie in het dorp vóór en ná de benoeming als sportdorp. U kunt per stelling aangeven in welke mate u het ermee eens bent door het bijbehorende rondje aan te kruisen.

13) Sinds de invoering van 'sportdorpen' is het gemakkelijker geworden om te sporten

Helemaal mee
oneens

Mee oneens

Neutraal

Mee eens

Helemaal mee
eens

14) Sinds de invoering van 'sportdorpen' zijn er meer mogelijkheden om te sporten

Helemaal mee
oneens

Mee oneens

Neutraal

Mee eens

Helemaal mee
eens

15) Sinds de invoering van 'sportdorpen' is er meer keuze wat betreft het sportaanbod

Helemaal mee
oneens

Mee oneens

Neutraal

Mee eens

Helemaal mee
eens

16) Sinds de invoering van 'sportdorpen' zijn de bewoners meer gaan sporten

Helemaal mee
oneens

Mee oneens

Neutraal

Mee eens

Helemaal mee
eens

